

Selska 112c, 10000 Zagreb

t +385 (0)1 457 23 98

f +385 (0)1 457 23 99

e-mail: kontakt@documenta.hr

www.documenta.hr

Studijska putovanja na mjesta stradanja i sjećanja - program -

Program podupire **Robert Bosch Stiftung**

**MJESTA STRADANJA I SJEĆANJA VEZANA UZ DRUGI SVJETSKI RAT –
Prkos – Glina - Banski Grabovac - Petrova Gora**

04. rujna 2010.

8.00	<i>Okupljanje na autobusnom kolodvoru na peronu 503</i>
8.15	<i>Polazak</i>
09.30	<p>1. Prkos</p> <p>U nedjelju 21. prosinca 1941. ustaške kolone nahrupile su s tri strane u Prkos i započele „čišćenje“. Oko 400 Prkošćana zatočeno je u podrume oružničke postaje gdje su maltretirani, prebijeni, neke žene silovane, te nekoliko narednih dana i noći u grupama od pedesetero odvođeni u obližnju šumu Brezje. U knjizi <i>Prkos u plamenu</i>, autor dr. Korać objavio je imena, prezimena, datume rođenja, kućne brojeve stanovanja te ostale podatke za 438 Prkošćana koji su stradali u ustaškom „čišćenju“. Za 40 žrtava nije uspio kompletirati podatke. Prema njegovim podacima, 130 Prkošćana uspjelo je izbjeći masakr 21. prosinca, a ubijeno je oko 450 ljudi. Više od polovice stradalih bila su djeca i malodobnici mlađi od 18 godina.</p> <p>Govori: Slavko Goldstein, publicist</p>
11.00	<p>2. Glina</p> <p>U nedjelju 11. svibnja 1941. uhićeni su bili svi muški glinski Srbi stariji od 16, a mlađi od 60 godina. Uhapšeni su kamionima odvezeni u selo Prekopu, oko 6 kilometara udaljeno od Gline, na obalu rijeke Gline gdje su ih ustaše ubijali nad već iskopanom jamom. U noći 12. na 13. svibnja ubijeni su svi muški glinski Srbi (osim Nikice Samardžije) koji su zatečeni u svojim kućama. Spasilo se oko tridesetak glinskih Srba koji su se sklonili na vrijeme ili sakrili u svojim kućama tako da ih ustaše nisu uspjeli pronaći ili sasvim slučajno nisu bili u svojim kućama te noći.</p> <p>Krajem srpnja ili početkom kolovoza 1941. naređeno je da se skupi u kotarsko središte svo pravoslavno stanovništvo iz okolice Vrginmosta zbog izvršavanja prijelaza na rimokatoličku vjeru. Stanovništvo iz sela Čemernica i Pješčanica, najbližih naselja kotarskom središtu u Vrginmostu, pojavili su se između 1. i 3. kolovoza u Vrginmostu. Ustaše su nakon prikupljanja ljudstva naplatili taksu za prijelaz na rimokatoličku vjeru, a potom odvojili muškarce od žena. Žene su navodno pustili, a jedan dio muškaraca je pobjegao. Ostale muškarce, koji nisu stigli pobjeći, odveli su u pravoslavnu crkvu Male Gospojne u Glinu i ondje ih poubijali. Rušenje hrama Rođenja Bogorodice u kojem je zločin izvršen započelo je nedugo poslije zločina, 12. kolovoza 1941.</p> <p>Govori: prof. dr. Drago Roksanđić</p>
12.30	<p>3. Banski Grabovac</p> <p>U selu Banski Grabovac pod vodstvom Vasilja Gačeše izvedena je prva partizanska oružana akcija na Baniji, 23. srpnja 1941. Ubrzo nakon partizanske vojne akcije, uslijedila je ustaška odmazda nad pretežno srpskim stanovništvom te je pobijeno više od 1,200 ljudi iz okolnih sela.</p>

	<p>Na Grabovačkoj poljani iza željezničke stanice bio je stacioniran ratni logor za ustaške jedinice, sabirno mesto i poligon smrti za pohapšene ljude.</p> <p>U selu se nalaze dva spomenika – spomenik ustanku te spomenik žrtvama fašističkog terora podignut 1958., autora Petra Salopeka, na kojem su, pored zapisa o zločinu, uklesani stihovi Jure Kaštelana.</p> <p>Govori: Adam Dupalo, Savez antifašističkih boraca i antifašista RH</p>
14.30	<i>Ručak – lovački dom Muljava</i>
16.00	<p>4. Petrova Gora (Spomenik antifašističkoj borbi na Petrovcu)</p> <p>Krajem srpnja i početkom kolovoza 1941. formiraju se na Baniji i Kordunu prvi ustanički partizanski odredi. Samo u Petrovoj gori formirano je 15 odreda, a već 4. listopada 1941. godine počinje s radom prva partizanska bolnica u Petrovoj gori. Iz Petrove gore se širio ustanak na ostale dijelove središnje Hrvatske – Pokuplje, Liku, Žumberak, ali i Cazinsku krajinu.</p> <p>Spomenik Petrova gora otvoren je 4. listopada 1981. Na memorijalnom stepeništu nalazila se kosturnica palih boraca gdje su sahranjeni ostaci 72 partizana i civila koji su ovdje poginuli 1. travnja 1942. godine, kada su jurišali na neprijatelja. U Spomeniku se nalazila izložba fotografija Tito u karlovačko-kordunskom kraju, a tu su bili prostori za galeriju, čitaonicu, knjižnicu i upravu Memorijalnog parka. U visokom dijelu su bili prostori za muzej revolucije, a na 37. metru je vidikovac odakle se pruža pogled na vojničko i vrgomošćansko područje. U podzemnom dijelu spomenika bili su prostori za prikazivanje filmova, za kongrese, konferencije, savjetovanja. Uz spomenik važno je spomenuti i Centralnu partizansku bolnicu na Petrovoj gori. Uz zgradu prijamnog odjela ovdje su se još nalazila i ranjenička odjeljenja, operaciona sala, kuhinja, WC, stanica za dezinfekciju i dezinsekciju, zgrada uprave, partizanska pekara, partizansko spremište, partizansko kupalište i kovačnica.</p> <p>Od rujna 1991. do kolovoza 1995. Memorijalni park bio je na okupiranom području Hrvatske. Spomenik je nakon 1995. godine teško oštećen krađom nehrđajućih ploča, a unutrašnjost spomenika je devastirana (i donedavno prepuna medicinskog otpada). Na vrhu spomenika nalaze se odašiljači i antene. Centralna partizanska bolnica teško je devastirana nakon Domovinskog rata. Neki objekti su u potpunosti uništeni.</p> <p>Govori: Snježana Pavičić, Hrvatski povijesni muzej</p>
19.30	<i>Povratak na Autobusni kolodvor</i>